

MÁRVÁNYGERINC ÉS JÉGLEPÉNY A FELHŐK KÖZÖTT – BULGÁRIÁBAN

A hegyvonulatokat felépítő kőzetek igen sokfélék lehetnek, ám számos hegységalkotó típusuk – fizikai és kémiai jellemzőik okán – olyan sajátos formakincs forrása, mely egy egész hegyvilág arculatát meghatározhatja. A márvány azonban kifejezetten különleges, nagyobb vonulatot csak ritkán felépítő anyag. És akkor e dél-európai vidék jegéről még nem is szóltunk...

Bulgária délnyugati részén, a Balkán legmagasabb hegységcsoportja, vagyis a Trák-rögvidék részeként, a Sztruma és a Meszta folyók völgyei között emelkedik a Pirin-hegység. A völgyaljak fölé mintegy 2500 méterrel magasodó Pirin elágazó, nagy átlagmagasságú, terjedelmes gerincek sorozata, amelyek a 2914 m-es Vihren-csúcsban tetőznek.

A jégkorszakokban erősen eljegesedett terület az egykori gleccservölgyek mély maradványai szabdalják, amelyek tengerszemek sokaságát rejtik. Ám a Pirin ettől még a nála 11 méterrel magasabb

(Muszala: 2925 m), gránitból, gneiszből, kristályos palából felépülő, hasonlóan jégformálta, vad és látványos északi szomszéd, a Rila „árnyékában” is maradhatott volna...

Ennek dacára a Pirin északi részének, mégpedig legmagasabb gerincének igazán különleges a kőzetanyaga: ez a Márvány-Pirin. A mészkő átalakulásával keletkezett márvány (és a mellette sok helyen megjelenő, kevésbé átalakult mészkőtípusok) hegygerincnyi jelenléte nem mindennapi domborzat kialakítója lett.

A kemény márványterületen – a gránitos, palás területek törmelékletjtőivel, sok helyen megtört lejtőivel, tagolt sziklafalaival szemben – hatalmas, egyenes lejtők és több száz méteres, szinte függőleges sziklafalak jellemzők. Viszonylag kevés a kőtörmelék, a sziklafelszínnek csupaszok, az íves futású gerincek keskenyek, de egyenletes magasságúak. A Koncsetónak nevezett szakasz éles taréján néhányan csak lovaglőülésben mernek közlekedni...

Ám nemcsak a legmagasabb márványrész látványa különleges, hanem az alatta futó lejtők mészköve sem mindennapi formák és folyamatok otthona. A völgyekben gyakoriak a víznyelők, de még feltűnőbb, hogy a kemény, ellenálló alapkőzet nagyszerűen (a gránitnál is jobban) őrzi a sok évezredes jéggyalulás nyomait. Sőt, ami igazán meglepő, hogy a jeges környezet továbbéléseként, a függőleges márvány- és mészkőfalakkal övezett katalanokban még ma is találhatunk jeget, mégpedig Európában a legdélebbi helyzetben (az é. sz. 41° 46' -nél). Persze csak azóta, hogy az Ibériai-félsziget déli szegélyén, a Sierra Nevadában elolvadt az utolsó jégfolt is...

Az eldugott helyeken megbújó jég – ahogy például a montenegrói Durmitorban a Debeli Namet foltja, vagy épp az Észak-Albán-Alpok jégmaradványa – mikroleccsereket alkot. Néhány száz mé-

KACAGÓ BAKANCS

vagy csak a nyelvét dugja ki. Mindenesetre nem mai darab, és a Vihren sziklafala alatt 400 méterrel hevert. Kerestük a gazdáját is, hátha a bolgár Ötzire lelünk...

A MÁRVÁNY-PIRIN

Az egyenes, csupasz lejtők fölötti éles gerinc 2600–2900 méteren fut, rajta gomolyogva, gyorsan buknak át a felhők (balra)

Utazzon Szófiába belgrádi átszállással, akár naponta!

NYUGATI LÁTVÁNY – A VIHREN-CSÚCSRÓL

A Pirin keskeny márványgerince az 1990 előtti Keleti Blokk egyik legezotikusabb, és szabadon elérhető magas-hegyi terepe volt. Járták is a szandálos NDK-turisták, akiket olykor egy-egy augusztusi hóesés is edzett

MIKROGLECCSER A FALAK ALATT

Balra fent a Vihren, lent a jégaljú csonthófelt, kackiás ívű morénasáncokkal a közepén. Geográfus vizsgálói ugyan kik is lehetnének ma mások, mint keletnémet kutatók?...

terések, aljukon valóban gleccserjég van, rajta pedig többméternyi csonthó. A Vihren-csúcs északi lábánál, 2400 méteren terül el egy szép példányuk – morénasáncokkal az előterében. De hogyan lehetséges, hogy ilyen déli területeken is megmaradhat – sőt még hízhat is – a jég (hiszen például az Alpok legdélebbi gleccsereitől több száz kilométerre délebbre vagyunk)? A mikrogleccserek léte valójában a közvetlen környezet domborzatától és időjárási jelenségeitől függ. Korábban átlagos gleccserek voltak a helyükön, ám a melegedéssel, a hóhatár emelkedésével ezek elolvadtak. Ám olyan helyekről van szó, ahol különösen gyakoriak a lavinák, és a téli szél jócskán sodor hótöbbletet a katlanokba, valamint a mikroklíma is kifejezetten hideg. Így, ha sok nyáron át nem olvad el a hó, jég képződhet. Ám ez korántsem olyan stabil és hosszú életű jégtömeg, mint a gleccserek esetében – hiszen az éghajlati hóhatár alatt vagyunk. És nem is klímáfüggő, sokkal inkább az aktuális évek időjárása által befolyásolt, igen gyorsan és széles határok között ingadozó jelenség.

De most épp van jég és hó, ebből pedig e vízhiányos sziklavilágban bőséges nedvesség származhat. Ám a csörgedező olvadékvíz nyomban elnyeli a márvány peremén a mészkőfelszínnek repedés-rendszere...

SZÖVEG ÉS KÉP: NAGY BALÁZS